Бр. 52. У Новом Саду у уторак 6. (19) марта 1912 Година XLVII.

„Застава“ излази сваки дан двапута а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте ових ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића. Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потуре.

Лист српске народне радикалне странке. Издање „Рада“ дион. друштва у Руми.

Адаме, где си?

I.

И ако код нас није ни мало рајско стање, ипак се догодило ово дана нешто, што потсећа на рајску слику.

Када се у рају догодио грех, онда је Господ узвикнуо: — Адаме, где си? А Адама беше стид да се покаже због голотиње своје, па кад је изашао, покушавао је да сакрије ту своју голотињу смоковим листом.

И у самосталној странци Хрватске и Славоније догодио се велики грех. Бечка змија наговорила је хрватску младицу, а младица је пружила српскоме Адаму забрањен плод. Потурала му је мисао, да су они једно.

По врховима свију српских грана занихало се. Нарочито из Босне и Херцеговине стижу тешке оптужбе против српске самосталне странке у Хрватској и Славонији. И зашумило је од свију страна: — Ваша политика народног јединства укочила је Српству крила. У тој политици Срби су постали Хрватима не браћа, него слуге. Грех за то пада на вашу главу.

Светозар Прибићевић бранио се у „Србобрану“ колико је могао, али узаман. И он се сети брата свога Адама, који је баш главан у томе греху и повикну: — Адаме, где си?

А Адам није хтео до сада да излази, јер беше свестан голотиње своје, али напослетку се ипак појави у „Србобрану“. И види се, како покушава голотињу да покрије смоковим листом.

* * *

Адам Прибићевић написао је три чланка у најновијем бројевима „Србобрана“, под насловом: Српско хрватско јединство и самосталство. Али то није више онај Адам од пре... Друкче гледа и друкче говори. И видите велики смокови лист.

Прочитајте само стенографске белешке у „великоиздајничкој“ парници. Тамо је он тврдио, да су Срби и Хрвати у свему — један народ; само имају два имена, која су остала од историје. И кад је доказивао да су Срби и Хрвати један народ, он рече: „Народ који има исти језик, исте обичаје, исте погледе на свет, исту народну филозофију, народне песме, приповетке, који има исте осећаје, да је јединствен. Тај је народ један и исти.“ (Стенографски записник страна 231.)

У најновијим чланцима Адама Прибићевића нема о томе ни спомена. Нема *изрично* ни речи о томе, да смо ми и Хрвати један и исти народ. Спомиње јединство и народно јединство, али као да се то јединство тиче сасвим десетог, а не тога, да су Срби и Хрвати исти истоветан народ.

Данас доказује Адам Прибићевић, да ми не треба да смо Срби само на језику. Србин не треба да је само зато Србин што није Хрват, Мађар, Немац. Српство мора имати у себи разлоге свога опстанка, мора развијати *своје* моралне, духовне материјалне снаге. Нас само кров Српство води пут до људства. Српски самосталци имају овај позитиван поглед на задатке Српства. Они то наглашују радом и речју. Зато не попуштају у јакости српског осећања, напротив тај осећај расте у њима.

По овоме, што данас пише Адам Прибићевић, постоји Српство засебно, као народ и није истоветно ни с којим другим народом.

Али за тим говори опет о народном јединству и каже: — Народно јединство претпоставља што упорнији рад на јачању Српства, и кад би наш српски народни живот био још бујнији, свест јача ланац наших српских организација још гушћи, а наш политички рад био положен на што шире темеље, онда би мисли народног јединства била победа осигурана, јер онда Хрвати не би могли ни помишљати, да нас претопе.

Па где је онда народно јединство? Ако Српство има разлоге опстанку, ако има својих материјалних, духовних (културних) и моралних интереса, и ако ћемо то развијати, како смо онда с Хрватима један народ или како ћемо то постати! Хрвати чине и чиниће то исто И онда може да буде јединство у политичком раду, и треба да га буде, али ту онда нема јединства у народу.

Као што се види, Адам се збунио; муца. Његов смокови лист није довољан, да покрије сву ону голотињу, коју би данас тако радо да покрије.

Српски збор у Будимпешти.

Има томе две године, како је одлучила једна група чланова српске академске омладине у Будимпешти, да на основу програма српске народне радикалне странке отпочне живљи рад како у крилу саме академске омладине, тако и међу Србима у Будимпешти и околини. Тај је рад био успешан. У Будимпешти је убрзо основан клуб српске народне радикалне странке, који је окупио у једно коло све, што у Будимпешти српски дише и осећа. Међу будимпештанским Србима било је и пре тога одушевљених присталица српске народне радикалне странке, који сад удружени са омладином отпочеше живљи рад. Приређено је Милетићево веће, које је потпуно успело. И у самој омладини настао је живљи рад. Покренут је лист „Омладина“, у коме је омладина показала не само своју добру вољу него и спрему да поради на народном просвећивању и економском напретку. Кад је стигао глас, да је синод израдио штатут, којим се вређају народна права, онда је клуб српске народне радикалне странке протестовао. Но да би тај протест добио што већи значај, сазвао је и одржао збор у недељу 4. (17.) марта о. г Противници су радили, да осујете овај збор, али нису успели, јер је будна свест и тамо на мртвој стражи Српства

Први српски збор у Будимпешти одржан је уз велико учешће, иако је у Будимпешти и околини Српство малобројно и раштркано. Осим Срба из Будимпеште било их је и из околних места: Чипа, Чобанца, Калава и Помаза. Леп је одзив био и из доњих крајева: из Футога, Старе Паланке, Мокрина, Велике Кикинде, Новога Сада, Руме, Суботице, Темишвара, Великог Бечкерека и т. д. Била је то лепа слика: интелитенција, академска омладина, занатлије, трговци, ратари и радници сакупише се у једно коло, да протестују против наметнутог синодалног штатута и да траже опште бирачко право. И ту се видело, да је српска народна радикална странка потпуно демократска. Велика дворница у Орлову гнезду (Saskör-у) била је дупком пуна. У 4 сата после подне отворио је збор Паја Путник у име сазивача као председник радикалног клуба у Будимпешти, те поздравивши све присутне срдачном добродошлицом и приказавши повереника политичке власти, дра Ђорђа Радака, позвао је збор да се конституише. На предлог Душана Крстића изабрао је збор за председнике: дра Ивана Веселиновића из Вел. Кикинде, Пају Путника и Чеду Димитријевића из Будимпеште, за перовође Душана Томића, кандидата инжињерског и Миленка Ковачевића трговца из Будимпеште и Жарка Ристића, учитеља из Чипа. Пошто је часништво уз бурне усклике: „Живели!“ заузело места, захвалио се др. Иван Веселиновић на поклоњеном поверењу и позвао Миту Клицина, да као известилац изнесе повреде, које је српској народној црквеној автономији нанео синодални штатут.

Мита Клицин поздравља збор као представника српског народног јединства. Пре него што је прешао на поднашање извештаја, саопћава збору, да вођа српске народне радикалне странке, Јаша Томић спречен болешћу није могао доћи, те и у име његово поздравља збор. (Бурни узвици: Живео Јаша Томић!) После тога износи значај привилегија, које су дате српском народу а не јерархији, и борбу, која се већ 200 година води између народа и јерархије око самоуправе. Јерархија помогнута државном влашћу изазивала је сукобе. Она је припомогла, да се српском народу одузме право на избор војводе. Српски народни сабори борили су се, да се очувају стечена народна права. Спомиње знаменити темишварски сабор, који је ударио темељ манастирској уредби. (Узвици: Слава Сави Текелији!) Митрополит Стратимировић осујетио је извршење значајних одлука темишварског сабора, чиме је народна просвета оштећена силним милионима. Под вођством неумрлог дра Светозара Милетића (Бурни узвици: Слава Милетићу!) дограђена је автономна зграда. Темељ јој је саборско устројство, које је донесено у споразуму са тадашњим епископатом. Али јерархија под вођством Германа Анђелића покушала је 1882. године синодалним оператом, да поруши народна права. То јој није пошло за руком, иако се обраћала за помоћ државној власти. Патријарх Георгије Бранковић покушао је то да изведе помоћу јединственог штатута. Али и то није упалило, јер је српски народ развио најжешћи отпор. Данашњи епископат покушао је, да оствари ту давнашњу клерикалску жељу синодалним штатутом. И тај је покушај изведен у споразуму са државном влашћу а за леђи српском народном црквеном сабору, мада по IX. законском чланку од 1868. године само српски народни црквени сабори могу доносити уредбе за српску народну црквену автономију. Синодалним штатутом повређена је не само автономија, него и државни закон. Синод се сам наметнуо за врховног судију и хвали се, да одсада влада неће решавати. Али то не стоји. Краљ се није одрекао свога права у одлуци, којом је потврдио синодални штатут, а допис министра председника не вреди много, јер идући мин.-председник може повући ту наредбу. Шта вреди такав допис данас, кад се сме да гази и постојећи државни закон? Синод је погазио споразум, који је постигнут 1874. године, кад је саграђено саборско устројство, а по коме устројење судства спада у делокруг сабора уз преслушање синода. Међутим синод је приграбио себи право, да сам гради устројства за судове. У синодални врховни суд не може народ имати вере, јер епископи не заузимају места поверењем српскога народа и немају потребну независност према влади. Синод је приграбио себи право на избор епископа, иако по саборском устројству и то питање може да уреди само сабор. Поред тога је синод задр'о и у прорачунско право српског сабора, које нема никакве везе са литургијом и црквеним зашитом и редом. Поред тога покушао је, да изигра манастирску уредбу тиме, што ће умножавањем калуђера и архимандрита наговарити велике трошкове. Тиме је погазио 27. параграф манастирске уредбе. Сада манастири доносе 300 хиљада круна

чисто. Да су калуђери до манастирске уредбе толико унашали сваке године, данас не бисмо морали да просимо за школе у будимској епархији него би могли да градимо палате и ваљано да наградимо учитеље. Браниоци синодалног штатута тврде, да се епископат приближио народу у тежњи, да загрли автономију, само што је тај загрљај тако силан, да хоће да нам автономију задави. Али варају се противници, ако мисле, да ће успети. Српски ће народ показати, да је још жив и да је јунак. (Бурно одобравање и узвици: Живео!)

Затим је прочитан предлог клуба српске народне радикалне странке у Будимпешти, који гласи:

Срби искупљени на збору у Будимпешти 4. (17.) марта 1912. године доносе ову одлуку:

1. Придружујући се у свему одлукама митрополијског збора одржаног у Новоме Саду 29. децембра 1911. године, *осуђују* поступак архијерејског синода карловачке митрополије, који је за леђи српском народном црквеном сабору створио синодалну уредбу и тиме повредио српску народну црквену автономију у језгри својој.

2. Пошто је синодалном уредбом повређен и IX. зак. чл. од 1868., то ће се обратити сабору краљевине Угарске, да се та повреда отклони.

3. Одобравају поступак оних црквених општина, које су протестовале против синодалне уредбе, те позивају и остале црквене општине, да протестују против те повреде и устану у одбрану народних права.

4. Одобравају одлуке саборског одбора и митрополатског црквеног савета против синодалне уредбе.

5. Позивају епископат, да се врати са погрешног пута, јер је само у слози са народом могуће да се осигура независност српске народне црквене автономије, а реч епископата важиће само онда, кад се ослања на народну вољу.

(Свршиће се)

Политичка криза у Угарској.

У току ове недеље отпочеће управо решавати садању кризу. Аудијенције код владара, које су биле прошле недеље, нису биле од велика значаја. На тим аудијенцијама Тиса и остали Куенови људи покушавали су, да приволе владара, да остави власт у рукама Куена, Тисе и њихових присталица. Покушавали су, да увере владара, да споразум Куенов са Кошутовом странком не значи много, као што у истину и не значи, и да није наперен против крунних права. Говори се, да су чак обећали, да ће и одустати од тога споразума. Све то није им помогло. У Бечу добро познају данашњи политички положај у Угарској и знају, да се решење крези мора тражити на сасвим другој страни. Знају, да Куен не може у сабору никако скршити опструкцију, ни милом, ни силом, а још би мање могао успети, кад би наступио споразум са Кошутовом странком. Знају, да је по среди данашњем заплету опће бирачко право и да се решење кризе мора тражити у томе правцу.

По поузданим бечким извештајима, у Бечу је данас овако расположење: Искључено је, да се поново доћи Куенова влада. Краљу је непријатно, што су унгови нападали војног министра Ауфенберга, који је радио по жељи краљевој. Владар и бечки кругови би истина желели, да се војна питања коначно среде, али како то не иде, пристају и на привремено уређење тих питања. Министар Лукач ускоро долази у Беч краљу и враћа се из Бечa као краљев повереник, који ће са саборским странкама да поведе преговоре ради образовања владе — на основу *опћег изборног права.*

Куен за синодални штатут.

Министар председник гроф Куен уништио је одлуку митрополитског црквеног савета, којом је изрекао, да неће увести у живот синодални штатут, и тражи, да се тај наметнути штатут уведе у живот без поговора Сад је митрополитски црквени савет на окупу, па ће имати да одлучи: хоће ли погнути главу пред Куеном — или ће да остане непомичан у одбрани српске народне црквене автономије.

Талијанско-турски рат.

Као што смо већ јавили, талијанска влада је саопћила великим силама, под којим би условима склопила мир са Турском. Те су услове велике силе саопћиле турској влади, а она је већ одговорила, да те услове не може прихватити. Услед тог одлучног одговора турске владе очекује се сад нападај талијанског убојног бродовља на турске приморске градове и острва у Јегејском и Јонском Мору, као и на Дарданеле. У Цариград је већ јуче донео глас капетан неког бугарског пароброда, да је код острва Тенеда, недалеко од улаза у Дарданеле, видео 36 талијанских убојних бродова. Турци су јако на опрезу, те су тако прекјуче из једне тврђаве на ушћу реке Бојане пуцали на пароброд Угаро-Кроате и ранили два морнара.

Турској влади много причињава брига и Сајид Идрис, који тражи арабијски престо. Сајид Идрис здружио се са Талијанима и, како јавља капетан једног пароброда који је стигао из Адена у Милано, са војском од 100 хиљада људи победнички продире према Ходејди и за који дан свакако ће заузети тај приморски турски град.

У одбрану српске народне црквене автономије.

Пишу нам из *Голубинаца*: Наша црквена скупштина у седници својој одржаној 4. (17.) марта ове год., а на предлог одборника Аксентија Бановчанина једногласно је решила, да се придружује протесту новосадске црквене опћине против синодског статута.

*

Из *Суботице* (код Беле Цркве) добивамо ове редове: Јављам вам, да је и наша црквена опћина у скупштинској седници, држаној 25. фебруара (9. марта) устала против синодалног штатута, којим се крше народна права у црквено-народној нам автономији, те се придружила протесту новосадске црквене опћине.

*

Јављају нам из *Чалме*: И наша црквена скупштина протестовала је против синодалног штатута, те је изволите уврстити међу остале родољубиве опћине, које су подигле свој глас у одбрану народних права.

*

До сада је против синодског штатута протестовао велики митрополијски народни збор у Новом Саду, народни зборови у Вел. Кикинди, Перлезу, Кумаву и Будимпешти, архидијецезална епарх. скупштина, клуб срп. радикалне организације у Будимпешти и 120 црквених опћина. У архидијецези је протестовало: 36, у вршачкој епархији 34, у бачкој 24, у темишварској 19, у будимској 6 и у пакрачкој 1 општина.

Брзојави „Застави".

Стигли 19. марта.

Талијанско-турски рат.

Лондон. Одговор талијанске владе у ствари измирења са Турском доста је повољан, те се велике силе надају да ће успети. Велике силе наставиће преговоре са Италијом, а затим ће поднети предлог турској влади.

Турска и Русија.

Цариград. Турска гомила војску на турској граници. Овде мисле да Русија тиме хоће да присили Турску, да повуче своје чете из Перзије.

Упадај у турско министарство правде.

Цариград. Резервни поручник Исмаил упао је с једним другом у министарство правде где су запалили списе. Исмаил је скочио у море, а друг његов побегао је.

Експлозија.

Сенантонијо. Приликом експлозије казана локомотиве убијено 25 особа. Казан бачен у ваздух, одакле јо пао на суседну кућу, провалио кров и разрушио три собе.

Трговина.

Будимпешта, 19. марта 1912.

(Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 20 к. 80 п. до 21 к. — п.

Јечам за храну 20 к. — п. до 20 к 60 пот.

Јечак ем зуване пива — к. — п. до — к. — п.

Зоб прве каквоће 20 к. 80 п. до 21 к. — п.

Зоб средње каквоће 20 к. 20 п. до 20 к. 60 п.

Кукуруз домаћи 18 к. 50 п. до 18 к. 60 п.

Одговорни уредник
Мита Клицин.

ЗА СВОЈУ
КРОЈАЧКУ РАДЊУ
потребујем више радника за велики и мали посао који у радњу ступити могу ОДМАХ. :-:
С. КОЛЕНТИЋ, кројач
381 2—2 ВУКОВАР.

ЗА СВОЈУ ГАЛАНТЕРИЈСКУ ТРГОВИНУ
ПОТРЕБУЈЕМ МЛАЂЕГ ПОМОЋНИКА
који је тој струци потпуно вичан. Ступити у радњу може 1. априла по новом. 413 1—3
Сима Микша, Тител.

КУЋА
новосаграђена у најмирнијој улици ПРОДАЈЕ СЕ одмах. Упитати се код Петра Енгелхарта гостионичара код „Јелена" у Митровици (Срем). 411 1-3

Своју гостионицу и кавану
ЗВАНУ „АМЕРИКА"
У НОВОМ САДУ, Арањијева ул. 6,
због слабости здравља
продајем одмах.
За услове упитати у истој радњи.
410. 1—2

Објава.

Ја долепотписани изгубио сам на сентомашком вашару меницу у вредности 3000 круна са потписима: Данило Топалски, Даница Топалски, Ђока Топалски и Рада Малешев. Молим онога, који је случајно исту меницу нашао, да је на моје име и на мој трошак поштом пошаље. Уједно упозорујем новчане заводе на ову околност, да случајно не би коме на поменуту меницу новац исплатили.

У Надању, 18. марта 1912.

415 1-2 Миливој Ђаконов.

НА ПРОДАЈУ
20 кошница ЂЕРЗОНКИ,
једну шлајдер-машину, као и једну за топљење воска машину. Продају се из слободне руке по умереној цени. — За адресу упитати администрацију „Заставе". 415 1-3

Више хиљада јутара
ЗЕМЉЕ
НА ПРОДАЈУ!
Иста земља даје се од пет јутара па на више, а највише 50 јутара може добити један човек. Услови су за куповање врло повољни. Ко жели од ове земље купити, нека се обрати мени и нека своју адресу пошље на једној карти, па ће добити бесплатан одговор. — Агенти се не хонорирају.
Влајко Игњачев, Józseffalva,
u. p. Török Kanyizsa, Torontál v. m. 392 1-5

ОГЛАС!
Имадем 6000 катастрали јутара БУКОВЕ ШУМЕ НА ПРОДАЈУ, под врло повољним условима. Исто тако имадем и ДВА ПАРНА МЛИНА, један у Срему и један у Банату и једну МАНУФАКТУРНО ГАЛАНТЕРИЈСКУ ТРГОВИНУ у једном од највећих места у Банату НА ПРОДАЈУ!!! 467 1—6
Ближа извешћа уз приложену марку од 20 пот. даје:
Банкарско комисионарска радња
СВЕТОЗАРАМ. КОСОВЦА
у Новом Саду.

ЗА ИЗДАВАЊЕ!
Од 1. маја издаје се
већи стан са 3 велике собе, 2 са улице и 1 из дворишта, затворен ходник, кујна и све друге потребне просторије, у Кисачкој улици бр. 18. Упитати у истој кући. 394. 2—3

Електрична штампарија дра Св. Милетића у Новом Саду.